MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
DAVID SCICLUNA

Seduta tat-3 ta' Ottubru, 2003

Citazzjoni Numru. 2184/1995/1

Andrew u Nadia konjugi Ghigo

vs

Direttur Generali (Drainage Department)

Il-Qorti,

Rat ic-citazzjoni pprezentata fit-12 ta' Dicembru 1995 li permezz taghha l-atturi wara li ppremettew:

Illi fit- 28 ta' Settembru, 1995 zbroffa d-drenagg mill-manhole li tinsab that l-art tal-garage "Tal-Gilju", Kirkop Road, Mqabba, proprieta' tal-attur liema garage hu adjacenti ghall-fond residenzjali tal-istanti;

Illi kif iccertifikat mill-Perit Herbert Debono, inkarigat mill-esponenti, il-katusi tad-drenagg ma felhux jiehdu l-ammont ta’ drenagg u ilma tax-xita li ghadda minn gol-mini, bir-rizultat li gholla u qala minn postha l-blokka tal-konkos bit-tappiera b’kollox;

Illi b’effett tal-izbruffar u perkolazzjoni tad-drenagg inqalghat l-art tal-konkos tal-garage u saru bosta hsarat ohra kemm fl-istess garage kif ukol fil-fond residenzjali “Nadand” oltre danni ohra konsiderevoli fil-vetturi, ingenji, makkinarju u ghodda li l-istanti kellu sitwati fil-fond tieghu;

Illi l-konvenut, nonostante li gie interpellat biex jirrizarcixxi lill-istanti d-danni minnom sofferti, baqa inadempjenti;

Talbu li din il-Qorti:

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi d-danni sofferti mill-istanti fil-proprieta’ taghhom immobiljari u mobiljari minhabba l-izbroffar u dhul tad-drenagg fil-fond taghhom f’Kirkop Road, Imqabba, saru bi htija tal-konvenut;

2. Tillikwida, okkorrendo bl-operat ta’ periti nominandi, id-danni sofferti mill-atturi;

3. Tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-atturi l-ammont hekk likwidat in linea ta’ danni;

Bl-interessi u bl-ispejjez, komprizi dawk tal-ittra ufficjali tas- 17 ta’ Novembru, 1995 u tal-ittra interpellatorja tas- 6 ta’ Novembru, 1995, kontra l-konvenut ingunt ghas-subizzjoni;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut fejn qal:

Illi huwa m’huwiex responsabbli ghad-danni allegati mill-atturi u ma jirrispondix ghar-risarciment ta’ l-istess;

Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjonijiet guramentati tal-kontendenti u l-listi tax-xhieda taghhom;

Rat id-digriet tal-24 ta' April 1996 li permezz tieghu gie nominat l-A.I.C. Rene` Buttigieg bhala perit tekniku biex ifittex u jirrelata dwar il-fondatezza tad-domandi attrici, wara li jiehu konjizzjoni ta' l-eccezzjonijiet, u jaghmel l-osservazzjonijiet kollha li ghandhom x'jaqsmu mal-kaz;

Rat id-digriet tat-12 ta' Mejju 1999, moghti wara li l-perit tekniku kien diga` pprezenta r-relazzjoni tieghu fuq rikors tal-konvenut tal-5 ta' Marzu 1999, u li permezz tieghu l-process gie rimess lill-perit tekniku sabiex izomm seduta wahda biex jisma' x-xhieda godda tal-konvenut u jezamina d-dokumenti li ghandhom jigu prodotti u jirelata ulterjorment jekk l-ammont likwidat minnu bhala danni ghandux jigi varjat;

Rat ir-relazzjoni pprezentata fil-5 ta' Frar 1999 u li giet debitament malufa fid-19 ta' Novembru 1999;

Rat ir-relazzjoni ulterjuri tal-perit tekniku pprezentata fl-20 ta' Novembru 2001 u mahlufa fit-23 ta' Jannar 2002;

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet;

Rat l-atti l-ohra tal-kawza u d-dokumenti esibiti;

Ikkunsidrat illi:-

Mill-provi jirrizulta li l-attur huwa proprjetarju tal-fond "Nadand" u tal-garage adjacenti "Tal-Gilju" f'Kirkop Road, Mqabba. Minn taht din il-proprjeta` ghaddejja l-medda ewlenija tas-sistema tad-drenagg tal-Gvern li gejja mill-Qrendi f'sistema ta' mini taht l-art li tinbidel f'medda ta' katusi fi trinka, mhaffra u mirduma, ezatt f'manhole sitwat taht l-art tal-garage. L-attur u membri ohra tal-familja tieghu kienu jinsistu mad-Dipartiment koncernat biex din is-sistemazzjoni tad-drenagg tigi rimedjata izda baqa' ma sar xejn. Fit-28 ta' Settembru 1995 nizlet kwantita` ta' xita fi zmien qasir u l-katusi ma felhux ghall-ammont ta' drenagg u ilma tax-xita ghaddej mill-mini b'konsegwenza li nqalghet il-blokka tal-konkos bit-tappiera b'kollox fil-garage, sbroffa u gharraq ghal gholi ta' erba' filati l-garage

kollu u ghamel hsara fejn lahaq. Din il-kawza qed issir biex il-konvenut jigi kkundannat ihallas lill-atturi dawk id-danni li jigu likwidati minn din il-Qorti.

Fin-nota ta' eccezzjonijiet tieghu l-konvenut jillimita ruhu biex ighid li mhuwiex responsabbli ghad-danni u fid-dikjarazzjoni annessa jallega li hemm indikazzjoni ta' *casus* jew ta' fatt ta' terzi. Mill-provi li tressqu pero`, dak li qieghed jallega l-konvenut mhuwiex sostnut. Michael Ghigo, hu l-attur, xehed li mar diversi drabi fid-Dipartiment tad-Drenagg fejn gie nfurmat li kienet ser issir devjazzjoni tas-sistema tad-drenagg. L-attur xehed li jekk jiftakar sew l-ilment taghhom nbeda fl-1987, u dan huwa kkonfermat ukoll minn huh Michael Ghigo li jsemmi okkazjoni precedenti fejn kien hemm imblokk tad-drenagg minhabba l-hmieg ta' l-irziezet tal-majjali u, fuq insistenza tieghu u ta' l-attur, kienu gew haddiema tad-Dipartiment biex jifthu l-ispiera. Meta fethuha sbroffa d-drenagg u hammeg it-triq kollha. Ix-xiehda taghhom ma gietx kontradetta. Dak li gara ghalhekk kien biss rizultat tan-nuqqas ta' azzjoni da parti tal-konvenut. Difatti wara li gara l-incident in kwistjoni, haddiema tad-Dipartiment imlew il-bokka bil-konkos u b'hekk ghalquha kompletament. F'dawn ic-cirkostanzi ghalhekk il-konvenut ghandu jitqies responsabbli ghad-danni kollha li sofrew l-atturi.

Fir-relazzjoni tiegu l-perit tekniku stqarr li mill-provi mismugha, huwa ta' l-opinjoni li l-hsara li giet riskontrata mill-Perit Herbert Debono meta mar fuq il-post hamest ijiem wara l-incident u kif in parti kkonfermata mill-Inginier Paul Gatt u mir-ritratti esebiti mill-atturi, ghandha tigi accettata bhala veritjera u attwali fi zmien ta' l-ispezzjoni. Il-hsarat li l-Perit Debono elenka fir-rapport tieghu (a fol. 17 tal-process) huma s-segwenti:

"1) Qala' l-art tal-konkos tal-garage u r-rampa, f'medda ta' ghaxar qasab kwadri.
2) L-irdim bejn il-pedamenti tal-garage hu mxarrab u jinten.
3) Hareg iz-zejt mill-magni li kien hemm fl-art tal-garage u dan iz-zejt gera mal-ilma u hammeg f'diversi nhawi l-hitan.
4) Hammeg il-bir u l-ilma li kien fih.

5) Id-drenagg imhallat ma' l-ilma tax-xita ghadda minn bejn il-fili tal-hajt li jifred il-garage mill-intrata/tromba tat-tarag tad-dar 'Nadand'. F'xi nhawi jidher li l-water paint tinqsam u tinbezaq."

Dwar id-danni l-perit tekniku ghamel is-segwenti osservazzjonijiet:

" a) Billi mal-hajt u mal-bieb ghad hemm is-sinjali tal-livell sa fejn ghola id- drenagg, it-talba attrici ghall-hlas ta' Lm40- biex il-hitan jitnaddfu u jitbajjdu bil-gir hija bbazata. Is-sinjali huma xi 3`6`` ghola mill-art.

b) Huwa naturali li bil-pressa li kien hemm fil-garage, id-drenagg spicca ukoll fil-bitha, u li ghalhekk spicca ukoll fil-bir, li tieghu l-ilma thammeg u kien jehtieg li jimbidel.
L-esponent setgha jikkonstata illi l-giebja attwalment hi kwazi zvujtata, billi ghadha ma gietx ripristinata biex tintuza, liema xoghol wara li jitlesta jehtieg l-approvazzjoni mid-Duipartiment tas-Sanita.
L-esponent huwa tal-opinjoni li l-ispiza nvoluta fil-process kollu, biex dan jigi finalizzat u l-bir jintela bl-ilma ghall-uzu wkoll tax-xorb huwa ta' mitt lira Maltija……………………………………………Lm100.00,0.
c) L-esponent ikkonstata, waqt l-access tieghu li minkejja li l-irdim kien ixxarrab u kien jinten, dan gie mibdul biss f'parti zghira minnu, u ghalhekk l-istima preventiva tal-perit Debono ta' Lm60- tirrizulta gholja u l-esponent qieghed jirriduciha ghal ghoxrin lira Maltija…..LM20.00,0.
d) Huwa fatt li bl-ilma li kien hemm fil-garage, l-art inqalghet inparti, u f'dan ir-rigward l-esponent jaqbel mal-kontenut tar-rapport tal-Perit Debono, izda jidhirlu li billi l-bieb tal-garage kien maghluq, u biex jinfetah kellu jintuza trukk, huwa inverosimili li l-art tar-rampa inqalghet ukoll.
Inoltre jirrizulta li meta saret mill-gdid, l-art ta' parti mill-garage, din inghatat konkos, bla xibka u ghalhekk l-esponent jistma l-valur tax-xoghol esegwit biex inghatat l-art b'konkos biss, f'area ta' sitt qasab kwadri fis-somma ta' mija u ghoxrin lira Maltija, (Lm120-) liema somma tinkludi wkoll il-qlugh tal-art mifqugha li kien hemm u l-garr tal-materjal minnha provenjenti.

e) Illi gie kkonstatat li l-inspection fil-garage kien sitwat ma gemb il-hajt divizorju bejn il-garage u t-tromba tat-tarag, li sservi wkoll ta' intrata tal-fond "Nadand", u li ghalhekk parti mill-likwidu bid-drenagg ghadda minn gol-fili tal-istess hajt divizorju u spicca f'din l-istess tromba, u hammeg il-hitan fil-parti t'isfel taghhom.
L-esponent huwa tal-opinjoni li l-ispiza ta' Lm30- biex il-hitan tat-tromba jinzebghu bil-"waterpaint" bix-xoghol preliminari mehtieg, hi gjustifikata.
f) L-esponent ma jaqbilx mal-istima ta' Lm70- attribwita mill-Perit Debono bhala kumpens talli l-garage ma baqghax jintuza ghall-iskop tieghu ma tul iz-zmien li ttiehed biex fih isiru t-tiswijiet.

Illi l-esponent jikkalkola "arbitrio boni viri" a bazi tax-xhieda u provi prodotti mill-partijiet li x-xogholijiet ta' tiswija u ripristinar tal-garage, biex dan setgha jerga jintuza damu xi hmistax il-gurnata.

Infatti, r-rapport tal-Perit Debono sar gimgha wara li gara l-incident (fit- 28 ta' Settembru 1995), waqt li dak, Dok. XX tal-Ingenjier Paul Gatt, sar fis- 16 ta' Ottubru, 1995, u minnu jirrizulta li x-xoghol rimedjali biex il-"manhole" tinsadd, kien tlesta.

L-esponent huwa tal-opinjoni li l-garage tal-attur jintuza principalment ghal dan l-uzu specifiku, u cioe biex fih kien izomm il-vettura "Mitsubishi" u t-Trukk "Bedford".

Illi ghalhekk fil-perjodu in kwistjoni, it-tbatija li sofra l-attur kienet principalment derivanti mill-fatt li dawn il-vetturi ma setghux jinzammu fl-istess garage u f'parti minn dal-perjodu kellhom jinhargu lu jithallew barra mill-garage.

L-esponent huwa tal-opinjoni, li ghal dan id-disturb u tbatija, l-attur ghandu jigi kkompensat b'somma ta' tnejn u ghoxrin lira Maltija u hamsin centezmu ……………………………………………..LM22.50-

Illi ghaldaqstant il-kumpens totali, li ghalih l-attur, fl-opinjoni tal-esponent ghandu dritt huwa fis-somma ta' tlett mija tnejn u tletin lira Maltija u hamsin centezmu

(Lm332.50) li flimkien mal-imposta tal-VAT fis-somma ta’ disgha u erbghin lira Maltija u tmienja u tmenin centezmu (Lm49.88-), jammontaw ghal tlett mija tnejn u tmenin lira Maltija u tmienja u tletin centezmu (Lm382.38).

Illi dwar id-danni l-ohra fil-vetturi u fl-attrezzi u ghodda li kien hemm fil-garage li dwarhom gew ipprezentati rapporti u stimi a fol. 19 sa 24 tal-process, l-esponent jirrileva illi min-naha konvenuta l-Ingenjier Paul Gatt ikkonferma li 'l-karozzza gewwa u l-van barra mill-garage' kellhom hsarat (fol. 4 tal-verbali) waqt li l-Perit Philip Grech, a fol. 11, ikkonferma li '… l-kont tad-danni mitluba mill-attur bghatthom lid-Dipartiment tal-Manifattura u Servizzi ghal kontroll taghhom' pero` fil-kors ta’ produzzjoni ta’ provi u xhieda, in-naha konvenuta ma kkontestatx l-istess stimi eskluza il-possibilita li giet indikata fl-ahhar seduta (a fol. 29) fejn l-esponent gie awtorizzat jirrelata, 'salv il-bzonn ta’ verifika ta’ xi dokumenti min-naha konvenuta'".

Dwar il-hsara fl-oggetti mobbli, l-attur esebixxa ma' l-affidavit tieghu kopji tas-segwenti:

1. Rapport tas-surveyor Natalino Agius fejn jindika li l-karrozza Mitsubishi Lancer U-6562 tista' titqies bhala *total loss* u li l-*pre-accident value* taghha kien ta' madwar Lm6000 u l-valur attwali huwa ta' Lm800 ghal spare parts.
2. Rapport ta' Natalino Agius dwar il-*pre-accident value* ta' Truck T-1371 fl-ammont ta' Lm900 u valur attwali ta' Lm150.
3. Stima ta' Farrugia Woodworks ghall-bieb ta' barra fl-ammont ta' bejn Lm400 u Lm480.
4. Dikjarazzjoni ta' Taddeo Bonnici dwar il-hsara f'power tools fl-ammont ta' madwar Lm1000 sa Lm1400.
5. Ircevuta dwar pagament lil Taddeo Bonnici fl-ammont ta' Lm35.

Rigward il-bieb ta' barra, il-perit tekniku fir-relazzjoni addizzjonali tieghu kkonkluda li sabiex dan jigi ghas-sitwazzjoni pristina tieghu tinhtieg spiza ta' Lm90. Dwar l-oggetti l-ohra ddikjara ruhu mhux kompetenti biex jipprezenta stima taghhom.

Dwar il-power tools, il-Qorti tirreferi ghax-xiehda ta' Taddeo Bonnici fis-seduta peritali tal-15 ta' Settembru 2000. Huwa qal li l-istima ta' l-ghodda li huwa ezamina, u li kienet uzata, hi bazata fuq il-valur taghhom biex jinxtraw fi zmien ta' l-istima. L-oggetti li huwa ezamina, fl-istat li kienu mgharrqin fil-hama, igarrbu hsara internament u ghalhekk kienu jinhtiegu li jigu rimpjazzati. Meta wiehed jikkunsidra li l-istima saret fit-2 ta' Ottubru 1995, jigifieri tmien snin ilu, huwa ragonevoli li jigi likwidat ammont ta' Lm1200.

Dwar il-Mitsubishi Lancer il-konvenut jilmenta fin-nota ta' sottomissjonijiet tieghu li mill-provi jirrizulta li din il-karrozza giet importata fl-10 ta' Jannar 1991 u li giet registrata bil-pjanci fis-17 ta' Jannar 1992. Barra minn hekk l-ewwel polza harget f'Jannar 1992 fuq il-valur ta' Lm4500 u Lm400 ghal roti u radio addizzjonali. Natalino Agius xehed fis-seduta peritali tal-11 ta' Mejju 2001 li biex wasal ghall-valur tal-vetturi ndaga l-prezz ta' kemm tkun sejra vettura ta' l-istess marka fis-suq, fil-gurnata li jkun spezzjona. Emmanuel Galea, manager ta' l-Independent Insurance, qal in kontro-ezami li ma jeskludix li karrozza jkollha valur aktar fis-suq mill-*insurable value* li jaghtu huma. F'dan il-kaz pero` ghandna karrozza li tliet snin qabel kienet inxtrat Lm4759 (ara xiehda ta' Brian Farrugia fis-seduta peritali tal-15 ta' Settembru 2000) u li, flimkien ma' l-accessorji, kienet giet assigurata ghall-prezz ta' Lm4900 (ara xiehda ta' Emanuel Galea fl-istess seduta peritali). Mehud kont ghalhekk certu ammont bhala deprezzament fil-valur tal-karrozza, il-*pre-accident value* qieghed jigi stabbilit fl-ammont ta' Lm4500 li minnu ghandu jitnaqqas Lm800 ghall-valur ta' parts wara l-incident, u cioe` Lm3700.

Dwar it-truck, wara li l-Qorti ezaminat ir-rapport u x-xiehda ta' Natalino Agius, ma ssib l-ebda diffikolta` biex taccetta l-istima ta' qabel l-incident ta' Lm900 bi tnaqqis tas-somma ta' Lm150 bhala valur wara l-incident. Ghalhekk fir-rigward tat-truck qed tillikwida s-somma ta' Lm750.

Id-danni li ghandhom jithallsu lill-atturi huma b'hekk is-segwenti:

1) Hsara fil-bini Lm 382.38
2) Karrozza Mitsubishi Lancer
3700.00
3) Truck Bedford 750.00
4) Bieb ta' barra 90.00
5) Power Tools 1000.00
6) Hlas lil Taddeo Bonnici 35.00

Total Lm 5957.38

Ghal dawn il-motivi:-

Tiddeciedi billi tichad l-eccezzjoni tal-konvenut, tilqa' t-talbiet attrici u ghalhekk:

(1) tiddikjara li d-danni sofferti mill-atturi fil-proprjeta` taghhom immobbiljari u mobiljari minhabba l-isbroffar u dhul ta' drenagg fil-fond taghhom f'Kirkop Road, Mqabba, saru bi htija tal-konvenut,
(2) tillikwida d-danni fl-ammont ta' Lm5957.38, u
(3) tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-atturi din is-somma hekk likwidata ta' Lm5957.38 bl-imghax millum.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------